

Geef mij maar een CSPE!

Evaluatie pilot-project CSPE 2003

juni 2003

Samenvatting

Docenten en schoolleiders vinden in overgrote meerderheid dat het CSPE beter aansluit bij de mogelijkheden van de BB-leerlingen dan een afzonderlijk CPE en CSE. Dit geldt ook voor de BB-leerlingen in een leer-werktraject. In samenhang met de praktijk komt de vaktheorie beter uit de verf, de leerlingen hebben geen last van examenstress en de scholen geven aan dat het CSPE bovendien goed aansluit bij het onderwijs volgens de werkplekkenstructuur. Het CSPE bleek evenals het CPE uiterst maakbaar.

De organisatie van een CSPE levert weinig 'meerwerk' op voor de scholen ten opzichte van de organisatie van een CPE en de afname van de CSPE's is op alle scholen goed verlopen. Op de stelling 'Geef mij maar een CSPE voor de BB-leerling' reageert 92% van de docenten positief.

Inleiding

In juni 2001 vond de evaluatie plaats van de eerste lichting pilot-examens voor het vmbo. De zwaarte van de basisberoepsgerichte leerweg (BB) was daarbij een belangrijk aandachtspunt. De meest typerende uitspraken van de docenten van de beroepsgerichte programma's waren toen:

- 'Voor een deel van onze A-leerlingen waren de schriftelijke examens te hoog gegrepen. Maar de praktijkexamens konden ze wel.'
- 'Het blijft zinvol om naast de praktijkexamens de leerlingen ook schriftelijk te toetsen'.

De praktische examens waren goed gevallen en de uitspraken maken duidelijk dat ook aan de BB-leerling theorie-vragen gesteld kunnen worden. Maar een afzonderlijk schriftelijk examen is misschien niet de beste manier om dat te doen.

Zo ontstond het idee voor een examen waarin de praktische vaardigheden en de onderliggende vaktheorie tegelijkertijd worden getoetst. Dit examen kreeg de naam CSPE mee, een naam die uitdrukt dat het centraal schriftelijke examen (CSE) als het ware geïntegreerd is in het centraal praktisch examen (CPE).

In juni 2003, twee jaar later, hebben 48 vmbo-scholen met één of meer beroepsgerichte programma's deelgenomen aan het CSPE. Voor 13 (van de in totaal 28) beroepsgerichte programma's is het CSPE in de examenperiode 2003 beproefd op de deelnemende scholen. Voor de desbetreffende BB-leerlingen kwam het CSPE in de plaats van het CPE en het CSE.

Op 3 juni 2003 heeft de CEVO de CSPE's gelijktijdig met de CPE's en CSE's genormeerd. Op 5 juni 2003 zijn de CSPE's geëvalueerd met schoolleiders en docenten van de 'CSPE-scholen'. De centrale vraag daarbij was in hoeverre het CSPE een examenvorm is die beter dan CPE/CSE is toegesneden op de specifieke kenmerken van de BB-leerling.

De bevindingen van de 48 scholen en de resultaten van de normeringsvergadering worden in deze rapportage weergegeven.

Belangrijkste conclusie

De belangrijkste conclusie is dat het CSPE beter aansluit bij de mogelijkheden van de BB-leerling en bij de lespraktijk. In 2004 willen de scholen, liefst met alle beroepsgerichte vakken, graag weer meedoen aan het CSPE.

Werkwijze

Het pilot-traject begon in november 2002 met een introductiebijeenkomst voor 49 scholen die door de Vmbo projectorganisatie en het Procesmanagement vmbo groen waren uitgenodigd. Op deze bijeenkomst werden de schoolleiders geïnformeerd over de opzet en regelgeving van het CSPE en de voorwaarden voor deelname aan het pilot-project CSPE. Na deze bijeenkomst hebben zich 48 scholen opgegeven voor deelname aan het CSPE-project, dat onder auspiciën van de CEVO, werd geleid door de Citogroep.

Naast de opgaven en het correctievoorschrift van het CPE ontvingen de 48 scholen begin februari 2003 tevens de examendocumenten voor het CSPE.

De CSPE-scholen konden zo het CSPE 2003 vergelijken met het CPE en 2003 vervolgens hun keuze maken: óf CSPE óf CPE/CSE.

Voor schoolleiders en docenten is vervolgens medio maart 2003 een bijeenkomst belegd, waarin de afname van het CSPE inhoudelijk en organisatorisch zijn voorbereid.

Onder leiding van de Cito-vakmedewerkers, kwamen de docenten bijeen in vakspecifieke bijeenkomsten, waar het CSPE vergeleken is met het CPE en mogelijke knelpunten werden geïnventariseerd. Met de schoolleiders is op schoolniveau over deze zaken gesproken. Onoplosbare knelpunten zijn toen nauwelijks gesignaleerd en de 48 scholen kozen vervolgens zonder uitzondering voor het CSPE.

In april en mei 2003 zijn de CSPE's afgenomen. De docenten hebben de scores gerapporteerd aan de Citogroep en leerlingen en docenten hebben een enquête ingevuld (bijlage 2).

Op 3 juni heeft de CEVO behalve voor de CPE's en CSE's de normen voor de CSPE's vastgesteld. Net zoals voor CPE/CSE waren de normen voor het CSPE niet bindend.

Op 5 juni vond een evaluatieve bijeenkomst plaats met de schoolleiders en docenten van de CSPE-scholen.

Toegankelijkheid

Tijdens de voorbereidingsbijeenkomst van half maart gaven de docenten van alle 13 CSPE-vakken aan dat de directe en concrete koppeling tussen vaktheorie en praktijk een groot voordeel is voor de BB-leerling.

Als voordelen werden verder genoemd:

Voor de leerlingen is het CSPE een 'veiliger' toetsvorm, omdat de theorie in de praktijksituatie beter te herkennen is voor de leerlingen (handel en verkoop).

Het CSPE wordt vertrouwder en functioneler voor de leerlingen gevonden, omdat het beter aansluit bij de lessituatie van de leerlingen (bloembinden, groene ruimte, metaalektro, installatietechniek).

De opdelingen in logische en behapbare brokken is beter dan in een afzonderlijk CPE en CSE en leerlingen hoeven niet een maand later nog eens een schriftelijk examen te maken (metaaltechniek).

Uit de enquêtes die na afloop aan de docenten zijn voorgelegd spreekt hetzelfde.

80% acht de koppeling van de theorievragen aan praktijkopdrachten positief voor de resultaten van de BB-leerlingen.

65% van de docenten vindt dat het CSPE beter aansluit bij de leerling dan een gescheiden CSE en CPE (2% vindt van niet, 9% denkt dat dit niet uit maakt en 24% geeft aan hier niet goed over te kunnen oordelen, men heeft immers niet meegedaan aan CPE/CSE).

81% vindt het CSPE voor de BB-leerling een betere examenvorm dan CPE/CSE (5% vindt CPE/CSE beter, 14% spreekt hierover geen oordeel uit).

Op de uitspraak 'Geef mij maar een CPE en CSE voor de BB-leerling' reageert 92% van de docenten met 'NEE' en wordt 'JA' door slechts 8% aangekruist.

De leerlingen geven aan goed uit de voeten kunnen met het CSPE. Op de stelling 'Ik heb de theorievragen liever in een apart examen', reageert 79% van de leerlingen met 'NEE'.

Tijdens de evaluatiebijeenkomst is de stemming onder schoolleiders en docenten niet anders. De leerlingen vonden het maken van het CSPE leuk en zagen er niet tegenop. Vooral de geschiktheid van het CSPE voor de zwakkere BB-leerling wordt expliciet genoemd (metaaltechniek, zorg en welzijn breed).

Bij het vak groene ruimte geven de docenten aan dat het CSPE uitstekend is toegesneden op de BB-leerling.

Ook wordt gesteld dat het CSPE een schot in de roos is voor de BB-leerling (handel en verkoop).

Het is voor leerlingen een aantrekkelijk examen dat goed uitvoerbaar is (metalektro).

De afwisseling tussen theorie en praktijk zorgt dat leerlingen zich beter en langer kunnen concentreren (administratie, metalektro, verzorging, voertuigentechniek, zorg en welzijn breed).

Een ander veel genoemd voordeel is dat de leerling minder last heeft van examenstress, omdat een leerling nu maar één examen hoeft te maken (administratie, bloem, bouwtechniek timmeren, groene ruimte, verzorging) en omdat de mondelinge vragen een rustpunt vormden voor de leerlingen (installatietechniek).

Een voordeel vond men ook dat het hele examen in de vertrouwde omgeving van het praktijklokaal gemaakt kan worden (metalektro, zorg en welzijn breed).

Conclusie

De CSPE-scholen vinden in overgrote meerderheid dat het CSPE een betere examenvorm is voor de BB-leerling dan CPE/CSE.

Maakbaarheid

Tijdens de voorbereidingsbijeenkomst spraken sommige docenten de verwachting uit dat de leerlingen in het CSPE beter scoren op de vaktheorie, omdat deze meer één geheel vormt met de praktijk, wat de concentratie van de leerlingen bevordert (zorg en welzijn breed).

Relatief vaak werd toen als nadeel genoemd dat de leerstof niet volledig wordt gedekt, omdat in een CSPE, net zoals in een CPE, maar een bepaald aantal onderwerpen kan worden getoetst. Als nadeel werd verder genoemd de soms wat gekunstelde aansluiting van de theorie op de praktijk (metalektro).

De nadelen hebben de docenten er echter allerminst van weerhouden om voor het CSPE te kiezen.

Blijkens de enquête vindt 98% van de docenten dat het CSPE goed tot uitstekend maakbaar. Uit de normeringsvergadering (bijlage 1) kwam hetzelfde naar voren: de CSPE's 2003 waren, evenals de CPE's, uiterst maakbaar.

Tijdens de evaluatiebijeenkomst werd voor twee beroepsgerichte programma's gesteld dat het CSPE best iets pittiger had mogen zijn (timmeren en consumptief-breed).

Voor de goede tot zeer goede maakbaarheid geven de docenten verschillende redenen.

Zo vindt men de combinatie van vaktheorie en praktijk geslaagd, omdat de theorie in een context gemakkelijker is voor de BB-leerling (administratie).

Dat er weinig tijd zit tussen de afname van de vaktheorie en de praktijk, bevordert dat de leerlingen samenhang zien (administratie, installatietechniek, elektrotechniek).

De koppeling de met de praktijk, maakt dat de vaktheorie meer leeft bij de BB-leerlingen (bloembinden en -schikken, timmeren).

De mondelinge vragen in de landbouw-CSPE's worden als zeer positief ervaren, omdat deze vragen goed aansluiten bij de praktijk (groene ruimte, bloembinden en -schikken).

Als nadelen van het CSPE worden genoemd dat het CSPE voor de leerlingen zwaarder is dan een CPE, omdat in één examen worden zowel praktijk als theorie wordt getoetst (bloembinden en -schikken, zorg en welzijn breed, elektrotechniek, verzorging).

Verder is aangegeven dat teveel mini-theorietoetsen tot concentratieverlies kan leiden (consumptief-breed). Uit de leerlingenenquête blijkt dat 85% van de leerlingen het CSPE's precies goed tot makkelijk vond.

Conclusie

Net zoals de CPE's zijn de CSPE's uiterst maakbaar gebleken.

Organiseerbaarheid

Uit de voorbereidingsbijeenkomsten komt naar voren dat de organisatie van het CSPE grotendeels hetzelfde is als de organisatie van het CPE. Men signaleert nauwelijks knelpunten die niet ook voor het CPE gelden. Het verschil met het CPE is klein, omdat de praktijkopdrachten grotendeels hetzelfde zijn.

De knelpunten die in de voorbereiding zijn gesignaleerd hebben betrekking op de geheimhouding van de mini-theorietoetsen (administratie, bloembinden, zorg en welzijn breed), het aantal mini-theorietoetsen (elektrotechniek) en de grote hoeveelheden papier die moeten worden uitgereikt aan de leerlingen gedurende het examen (consumptief-breed). Door de mini-theorietoetsen zijn de beoordelingslijsten langer dan van het CPE (elektrotechniek).

Uit de enquête blijkt dat 10% van de docenten het in de voorbereiding moeilijk vond om de theorie-vragen te combineren met de praktijkopdrachten. De overige 90% vond dat goed te doen (75%) of zelfs eenvoudig realiseerbaar (15%).

Mede door tips van collega-scholen, achtte men alle knelpunten echter oplosbaar.

Dit is na afloop ook gebleken. Tijdens de evaluatiebijeenkomst gaven de scholen aan dat zij weinig extra organisatielast ten opzichte van het CPE ervaren hebben. Bovendien valt het CSE weg en daardoor krijg je aan het eind van het schooljaar weer wat tijd terug.

Schoolleiders noemden daarbij nog als voordeel dat de school, in tegenstelling tot het CSE, niet afhankelijk is van andere scholen. Zij doelden dan op de 2^e correctie, 'waarvan je altijd maar weer moet hopen dat deze tijdig verricht wordt'.

De scholen vinden de CSPE's goed organiseerbaar.

Wat iets meer organisatie vergt bij sommige scholen zijn de mondelinge vragen (bloembinden en -schikken).

Het aantal leerlingen dat men gelijktijdig wil examineren ligt bij het CSPE soms iets lager dan bij het CPE, waardoor er meer zittingen nodig zijn (installatietechniek, bloembinden en -schikken, groene ruimte, zorg en welzijn breed) of meer docenten nodig zijn (elektrotechniek, zorg en welzijn breed).

De docenten zorg en welzijn breed geven aan dat er iets meer gepland moet worden, wat de organisatie iets lastiger maakt.

Volgens sommige scholen brengt de enigszins complexere organisatie van het CSPE met zich mee dat ook de herkansingen iets lastiger te organiseren zijn.

Conclusie

Het CSPE is goed organiseerbaar. De organisatie van het CSPE vergt een acceptabele extra inspanning van de scholen, die deels wordt terugverdiend doordat het CSE vervalft.

Eindconclusie

Uit de ervaringen in het pilot-project CSPE kan worden geconcludeerd dat het CSPE geschikt is voor en goed te maken is door de BB-leerlingen. De CSPE's sluiten beter aan bij de BB-leerlingen dan een afzonderlijk CSE en CPE, omdat leerlingen de samenhang tussen de theorie en praktijk eenvoudig kunnen zien.

Het CSPE is goed organiseerbaar.

Op de uitspraak 'Geef mij maar een CPE en CSE voor de BB-leerling' reageert 92% van de docenten met 'NEE' en slechts 8% met 'JA'.

Bijlage 1

Resultaten cspe 2003

	Normerings- term cspe	
BEROEPSGERICHT PROGRAMMA	N¹⁾	aantal²⁾
bouwtechniek - timmeren	1,2	151
elektrotechniek	1,1	99
installatietechniek	1,0	15
metaaltechniek	1,0	54
metalektro	1,0	21
voertuigentechniek	1,2	90
verzorging	0,8	337
zorg en welzijn breed	0,7	48
administratie	0,7	94
consumptief-breed	1,0	7
handel en verkoop	0,8	67
landbouw - bloembinden en -schikken	0,8	148
landbouw - groene ruimte	0,8	82

- 1) De normeringsterm is een ijkvariabele die na afloop van het examen wordt vastgesteld.
De volgende vuistregels geven een indicatie van de praktische betekenis:
N = 1 De leerling moet 50% van de maximale score behalen voor een voldoende cijfer
N = 2 De leerling moet 40% van de maximale score behalen voor een voldoende cijfer
N = 0 De leerling moet 60% van de maximale score behalen voor een voldoende cijfer
- 2) Met 'aantal' is weergegeven het aantal kandidaten dat is opgenomen in de analyse.
Het werkelijke aantal kandidaten is hoger.

Resultaten

Uit de toets- en itemanalyses van de Citogroep blijkt dat de resultaten op het CPE voor de BB-leerlingen zeer gunstig uitpakken. Een verklaring hiervoor is ongetwijfeld gelegen in de grote affiniteit van de vmbo-leerlingen met de praktijk, maar het was niet erg geweest als de praktijkexamens iets pittiger waren. Hetzelfde geldt voor het CSPE, waar nog 'nog best een tandje bij' had gekund.

Bijlage 2

Enquête CSPE 2003

Docenten

In totaal zijn de gegevens van 140 docenten verwerkt. Wat vonden de docenten van het CSPE de organiseerbaarheid voor de school en de maakbaarheid van de leerlingen? Wat is de voorkeur van de docenten een CSPE of een CPE en een CSE voor de BB-leerlingen? De enquête bevatte daarnaast vragen over de toetstechniek. De antwoorden op deze vragen worden niet weergegeven, omdat zij alleen van belang zijn voor Cito-constructiegroepen en CEVO-vaksecties.

96% geeft aan dat de organisatie voorafgaand aan het CSPE normaal (56%) of veel werk (40%) betekent (4% te veel werk).

98% geeft aan dat de organisatie van het CSPE redelijk (28%) tot goed (70%) verliep.

90% vindt de organisatie van vaktheorie met praktische onderdelen goed (75%) tot eenvoudig (15%) realiseerbaar.

74% vindt het CSPE goed te maken voor de leerlingen, 24% vindt het makkelijk, 2% te moeilijk.

80% is van mening dat de koppeling van theorievragen aan de praktische opdrachten positief is voor de resultaten van de BB-leerlingen (18% neutraal, 2% negatief)

83% vindt de verhouding tussen praktijkonderdelen en theorievragen in het CSPE goed.

65% van de docenten vinden dat een CSPE beter aansluit bij de BB-leerling dan een CPE en een CSE (24% heeft geen mening, 9% gelijk, 2% slechter)

81% geeft aan dat het CSPE een betere examenvorm is voor de BB-leerling dan een afzonderlijk CPE en CSE (5% vindt CPE/CSE beter, 14% heeft geen mening)

92% geeft de voorkeur voor een CSPE voor de BB-leerling (8% kiest voor CPE/CSE).

De docenten geven in overgrote meerderheid (92%!) de voorkeur aan een CSPE voor de BB leerlingen en 98% geeft aan dat de organisatie van het CSPE redelijk (28%) tot goed (70%) verliep.

Leerlingen

Wat vonden de leerlingen ervan? In totaal zijn van 760 leerlingen de ingevulde enquêtes verwerkt.

68% geeft aan dat praktische opdrachten qua moeilijkheid precies goed waren, 17% vond het CSPE gemakkelijk en 16% vond het moeilijk.

79% van de leerlingen kruist 'NEE' aan bij de uitspraak 'Ik heb de theorievragen liever in een apart examen' (21% zegt 'JA').

80% vond het makkelijk (27%) of precies goed (53%) dat er in één examen zowel theorie- als praktijkopdrachten zaten.

72% geeft aan dat het niveau van het CSPE precies goed is, 13% vindt het moeilijk, 15% vindt het gemakkelijk.

De leerlingen kunnen goed uit de voeten met het CSPE.